

COUNTER és SUSHI: a használói statisztika csúcsprogramjai

Bízhatunk-e a szemünk előtt lévő tartalomban? Ez a kérdés mindig is életbevágó volt a tudományos kommunikáció szereplője számára – ám egyszerű válasz nincs rá. A tartalom iránti bizalmat hagyományosan a szerző hírneve, a kutatásának helyet adó intézmény reputációja, a tanulmányát közlő folyóirat státusza, illetve az adott kiadó tekintélye garantálta. Újabban a citációs adatok, legfrissebb fejleményként pedig a használói statisztikák váltak a megbízható tartalom népszerű indikátorává. Ez nem véletlen, hiszen az adat ma a döntési folyamat központi eleme, s az adatok idézése és használata komoly tényező a tartalom hatásának, értékének és megbízhatóságának felmérésében.

A hálózati elektronikus források online használatának számlálóeszköze, a *COUNTER* (az angol mozaikszó kibontva: *Counting Online Usage of Networked Electronic Resources*)

(<http://www.projectcounter.org>) és a szabványos használati statisztikákat begyűjtő kezdeményezés, a *SUSHI* (*Standardized Usage Statistics Harvesting Initiative*)

(<http://www.niso.org/workrooms/sushi>) egymást kiegészítő programok a használói statisztika megbízhatóságának javításához. A *COUNTER* garantálja a használói statisztika hitelességét, az *Amerikai Szabványügyi Hatóság (NISO)* által támogatott *SUSHI* pedig a statisztikákhoz való szabványos, egyszerű hozzáférést teszi lehetővé.

A *COUNTER* folyóirat- és adatbázis-üzemelési kalauzájának 3. kiadása 2009 szeptemberében váltotta le a korábbi kiadást. A friss változatban kifejezetten a könyvtári konzorciumok számára fokozták a *COUNTER* használói jelentések megbízhatóságát, egyszerűsítették a periodikaarchívumok használati követését, könnyebbé vált a statisztikák kezelése és elemzése; a *SUSHI* protokoll pedig már integrált elemként tartozik bele. Tudnivaló, hogy a *SUSHI* előtt nem létezett mechanizmus a különböző forrásokból származó *COUNTER* használói adatok automatikus visszanyerésére és táro-

lására: a *SUSHI* épp a statisztikabegyűjtés automatizálásának szabványos modelljévé vált.

A szolgáltatóvállalatok nyomában honosítani kezdték a *COUNTER* 3. kiadását. 2010 elejére a zökkenőmentes alkalmazást nyújtó vendorok száma több mint 100: ezzel mintegy 16 ezer teljes szövegű folyóirat online használatának mérése már a *COUNTER* legfrissebb verziójával történik. A megbízható használati statisztikákat kínáló *COUNTER* és *SUSHI* programokat a könyvtárosok a szerzeményezés segédeszközeként, a folyóiratok és az adatbázisok hasznosságának feltérképezésére használják, a kiadók pedig azokkal demonstrálják gyűjteményeik értékét. Mára rutinszerű mérőeszköz lett a letöltések szerinti költség (cost per download), illetve a használók száma szerinti költség (cost per FTE).

A két projekt sikere nyomán a szerzők, a kutatóintézetek és a kutatástámogató ügynökségek egyaránt felismerik a használói statisztikák értékét. A megbízható statisztikai mérés tökéletesítése érdekében a *COUNTER* két, jelenleg futó brit irányítású projektben is szerepel. 1.) A *Journal Usage Factor Project* (Folyóirat-használati faktor projekt) (<http://uksg.org/usagefactors>) a citációalapú impaktfaktor kiváltását szorgalmazza, annak használati alapú megfelelőjét igyekeznek kifejleszteni. A globális használói mérőeszköz nem csupán a folyóirat impaktfaktor alternatívája lehetne, hanem az impaktfaktoralal le nem fedett folyóiratok számára mennyiségi mutatóként is működhetne. 2.) A *PIRUS* projekt (Publisher and Institutional Repository Usage Statistics) (<http://tiny.cc/PIRUS>) célja egy, a *COUNTER*-rel kompatibilis szabvány előmozdítása az egyes cikkek regisztrálásához és használati méréséhez.

A tartalom megbízhatóságára vonatkozó kérdésre végül is azt a választ adhatjuk, hogy a használói adatok önmagukban nem tudják garantálni a tartal-

lom minőségét, de számos más tényezővel karöltve, egy mátrix elemeként igenis fontos indikátora lehet a tartalom hasznosságának és megbízhatóságának.

/SHEPHERD, Peter: COUNTER and SUSHI: Providing accessible usage statistics deserving your trust. = Library Connect, 8. köt. 1. sz. 2010. p. 6./

(Bánhegyi Zsolt)